

Michał Czaykowski

4 maja 2014

Michał Czaykowski (Mehmed Sadyk Pasza) herbu Jastrzębiec (ur. 29 września 1804 w Halczyńcu na Wołyniu, zm. 4 stycznia 1886 w Borkach pod Kozielcem na Ukrainie).

Był synem Stanisława Czaykowskiego, podkomorzego żytomierskiego, i Petroneli z Głębockich. Pochodził z rodziny Czaykowskich osiadłej od XVII w. Na Ukrainie, wywodzącej się ze wsi Czajki. Ukończył szkołę w Berdyczowie, wychowany był w kulcie atamanów i rycerzy.

„Od dziecka życie swoje wyszczywałem na koniu, z chartami – czy to z tatarskich mogił uganiając sarniuka – czy z Dolotem i Hulajem na skarogniadym Mazepie doszczuwając pod Pawołoczą wilka pomkniętego pod Halczyńcem – wracałem do domu, a matka radowała się, że taki bohater, a siostry – jedna karmiła cukrem Mazepę zbiegłego piana, druga pieściła żółtego Dolota, cara – charta, a trzecia dawała jeść siwopstrokatemu Hulajowi, stepowemu zawadiace.”

Duży wpływ na życie młode Czaykowskiego wywarł min Wacław Rzewuski, który przez kilka lat prowadził awanturnicze życie na Bliskim Wschodzie. Nazywano go „Emir” i wzbudzał on dużą sensację wśród młodych ludzi.

W 1828 rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. Obdarzony talentem literackim pisał dzieła w których w duchu bajronicznym wyrażał marzenia polskiego romantyzmu jak np.: „Powieści kozackie”, „Kirdżali” i „Stefan Czarniecki”. Brał udział w powstaniu listopadowym jako dowódca oddziału Kozaków w regimencie kawalerii Karola Różyckiego. Od roku 1842 działał w Turcji jako agent Hotelu Lambert (polskiego ośrodka emigracji politycznej w Paryżu, kierowanego przez księcia Adama Czartoryskiego). Ten żarliwy polski patriota miał tak silne wpływy na dworze tureckim, że sam

sułtan liczył się z jego zdaniem nawet przy podejmowaniu ważnych decyzji politycznych. Chcąc powetować sobie niepowodzenie w sprawie wydania polskich powstańców walczących za niepodległość Węgier, oraz obawiając się rosnących wpływów Czaykowskiego Rosja zażądała od Turcji wydalenia go, grożąc w przypadku odmowy, zerwaniem stosunków dyplomatycznych. Warto dodać, że działalność polityczna Polaków w Turcji, w wielkim uproszczeniu, miała na celu wciągnięcie zaborców w wojnę, dzięki czemu Polska miałaby szansę na uzyskanie niepodległości. W wyniku tych zabiegów Michał Czaykowski w pełni popierał działania generała Bema, którego szczerze podziwiał i cenił. Po przyjęciu islamu Sadyk Pasza miał nadzieję, że teraz będą działać wspólnie. Niestety, generał Bem zmarł osiem dni wcześniej w Aleppo. Przyjęcie islamu przez Czaykowskiego spotkało się z dużym potępieniem przez środowisko polskich patriotów. Szczególnie w krytyce celował Władysław Zamoyski, który zdawał się być zazdrosny o sukcesy Czaykowskiego. Wspierała Sadyka natomiast jego żona Ludwika Śniadecka. Ludwika była córką Jędrzeja Śniadeckiego i obiektem miłosnych westchnień młodego Juliusza Słowackiego. Tutaj warto też wspomnieć o szczerej przyjaźni jaką darzył Michała Czaykowskiego Adam Mickiewicz.

W sierpniu 1854 roku wojska Tureckie wkroczyły do Bukaresztu. Jako pierwszy granice miasta przekroczył pułk Kozaków otomańskich. Był to oddział złożony m. in. z Polaków (na sztandarze Kozaków otomańskich był biały orzeł i muzułmański półksiężyc) pod dowództwem Sadyka Paszy. Głównodowodzący wojskami tureckimi Omer Pasza mianował Czaykowskiego gubernatorem wojennym Bukaresztu. Sadyk był świetnym organizatorem życia społecznego. Dzięki jego zarządzeniom sanitarnym wygasła w mieście cholera. Wytepił szabrownictwo, rządy swe sprawował w sposób wyjątkowo rozważny, całkowicie panując nad miastem.

Pod koniec swojego życia Sadyk Pasza odszedł od islamu i został wyznawcą prawosławia. Trwają spory o to, czy jego

wyznawanie islamu było szczere, czy było to jedynie wyrachowanie. Wątpliwości te rozwiewają świadectwa tych, którzy znali Czajkowskiego. Zgodnie stwierdzają oni, że był gorliwym muzułmaninem przestrzegającym wszelkich nakazów islamu. Synowie Sadyka również byli muzułmanami, Adam Czajkowski (Muzaffar Pasza) w latach 1905-1907 był gubernatorem Libanu. Można tylko żałować, że książki Sadyka Paszy (Michała Czajkowskiego) nie znajdują się chociażby na liście dodatkowych lektur szkolnych.

Autor: Pavel. K

Nadesłano do „Wolnych Mediów”

WYBRANE DZIEŁA

1. Powieści kozackie (1837)
2. Kirdżali (1839)
3. Stefan Czarniecki (1840)
4. Hetman Ukrainy (1841)
5. Owruczanie (1841)
6. Wemyhora wieszcz ukraiński: Powieść historyczna z roku 1768 (1838)
7. Dziwne życia Polaków i Polek (1865)
8. Anna: powieść (1861) Lipsk.
9. Bułgarja: powieść słowiańska (1872) Lipsk.
10. Gawędy Michała Czajkowskiego (1840) Paryż.
11. Kozaczyzna w Turcji: dzieło w trzech częściach (1857) Paryż.
12. Legendy (1885) Lipsk.

BIBLIOGRAFIA

1. Jerzy. S. Łątka, „Carogrodzki pojedynek“
2. Jadwiga Chudzikowska, „Dziwne życie Sadyka Paszy“
3. Rafał Berger, „Islām w Polsce“
4. Zygmunt Miłkowski, „Sylwetki emigracyjne, Lwów 1904“